

PANorama



ODDZIAŁU POLSKIEJ AKADEMII NAUK
W OLSZTYNIE I W BIAŁYMSTOKU

Nr 4 (26) 2023

www.panorama.olsztyn.pan.pl

2 Działalność i najbliższe plany Komisji Nauk Chemicznych i Fizycznych Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie i Białymstoku z siedzibą w Olsztynie
prof. dr hab. Agnieszka Wilczewska

4 Komisja Nauk Humanistycznych w kadencji 2023–2026
prof. dr hab. Zbigniew Chojnowski

5 Komisja Ochrony i Zarządzania Zasobami Przyrodniczymi
dr Andrzej Kapusta

7 Zadania upowszechniające i promujące naukę 2023
Olga Sulecka-Piotrowska

11 Maria Jolanta Bentkowska



PROF. DR HAB. AGNIESZKA WILCZEWSKA

Działalność i najbliższe plany Komisji Nauk Chemicznych i Fizycznych Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie i Białymstoku z siedzibą w Olsztynie

Posiedzenia formalnie Komisji Nauk Chemicznych i Fizycznych odbywać się będą nie rzadziej niż raz w roku. Aktywność Komisji dotyczyć będzie dwóch głównych obszarów:

- integracji środowisk naukowych z obszaru nauk fizycznych i chemicznych,
- popularyzacji nauki, promowania oraz przybliżania działalności naukowej z obszaru nauk fizycznych i chemicznych.

Integracja środowisk naukowych poprzez konferencje, spotkania, warsztaty i seminaria to jedno z najważniejszych działań i zadań środowiska naukowego. Bez współpracy i integracji, wymiany poglądów oraz rzetelnej dyskusji naukowej nie jest możliwy rozwój nauk chemicznych i fizycznych. Z tych powodów członkowie Komisji włączają się i będą włączać w organizację wydarzeń o charakterze naukowym. Będą to zarówno konferencje, jak i warsztaty, spotkania, wykłady i inne formy naukowej dyskusji.

Odbyło się:

11–13 września 2023 r. na Wydziale Chemii Uniwersytetu w Białymstoku odbywało się trzydniowe Konwersatorium Spektrometrii Atomowej, w którym udział wzięli polscy i zagraniczni naukowcy. Podczas wykładów skupiono się m.in. na problemach metodycznych w technikach spektralnych, analizie specyjalnej i metalomice, nowych rozwiązaniach konstrukcyjnych w aparaturze pomiarowej oraz zagadnieniach związanych z przygotowaniem próbek i zastosowaniem metod spektrometrycznych w przemyśle, medycynie, farmacji, badaniach żywności, monitoringu środowiska i ochronie zabytków. Ponadto przeprowadzone zostały certyfikowane warsztaty oraz odbyła się sesja szkoleniowa na temat zapewnienia jakości badań. Strona wydarzenia: <https://www.kosat.pl/>

Odbędzie się:

W roku 2024 planowana jest organizacja ósmej edycji Konferencji „Związki biologicznie czynne: aktywność, struktura, syn-



teza". Tematyka dotyczy zagadnień z różnych działów chemii, a także dziedzin pokrewnych, zajmujących się syntezą oraz badaniami strukturalnymi związków biologicznie czynnych w odniesieniu do różnych aspektów ich biologicznego działania.

Wykłady dotyczące badań naukowych wyróżnionych w roku 2023 Nagrodą Nobla:

- z fizyki za „eksperymentalne metody generujące attosekundowe impulsy światła dla celów badania dynamiki elektronów w materii” – prof. Cz. Radzewicz z UW,
- z chemii za „odkrycie i rozwój kropek kwantowych” – dr hab. Beata Kalska-Szostko, prof. UwB (członek Komisji).

Planowane jest spotkanie dotyczące zagadnień związanych z ideą 3W: woda–wodór–węgiel, którego organizatorem będzie prof. Ryszard Łażny (członek Komisji). Przedstawi on zagadnienia związane z wodorem. Prof. Janina Piekutin poruszy zagadnienia odzysku wody, a o węglu opowie zaproszony gość.

Wykłady i prezentacje badań naukowych realizowanych na Wydziale Chemii i Wydziale Fizyki.

Planowane są inne wykłady gości z kraju i z zagranicy.

Popularyzacja nauki:

Długo panowało przekonanie, że wykształcenie odgrywa ważną rolę z punktu widzenia rozwoju społeczeństwa. Czy tak jest również dzisiaj? Czy będzie tak za kilka lat? Od nas, osób obdarzonych pasją tworzenia i odkrywania, zależy, czy będziemy w stanie przekonać o tym obecne i przyszłe pokolenia. Wiedza powinna być dostępna na wszystkich poziomach edukacji. Podstawowym celem naszych działań jest pobudzenie zainteresowania nauką, stawiania pytań i rozwiązywania problemów już od najmłodszych lat. Robimy to poprzez włączanie uczestników naszych wydarzeń w samodzielne wykonywanie prostych eksperymentów, obserwację bardziej zaawansowanych pokazów oraz zabawę. Próbuje przekonać dzieci i młodzież, że zgłębianie tajników wiedzy z zakresu nauk ścisłych może być przeżyciem radosnym i dającym wiele satysfakcji. Mamy również nadzieję, że zaowocuje to u nich zainteresowaniem studiowaniem nauk ścisłych i przyrodniczych. Zajęcia prowadzimy w sposób niekonwencjonalny, np. pokazy w formie spektakli z eksperymentami na żywo. Wyzwalają one silne emocje, dzięki czemu przezwyciężona zostaje szkolna rutyna, rozbudzona kreatywność i chęć pogłębienia wiedzy.

Odbyło się:

W dniu 7.11.2023 roku odbył się Białostocki Dzień Kopernikański na Uniwersytecie w Białymstoku. Było to wydarzenie zorganizowane na Wydziale Fizyki UwB. Spotkanie rozpoczęło się wykładem mgr. Andrzeja Branickiego z Katedry Astrofizyki i Fizyki Teoretycznej pt. *O możliwych przyczynach rewolucji kopernikańskiej i trudnościach jej akceptacji*. Uczestnicy wybrali się na filmową podróż po kosmosie w Planetarium UwB. Po filmie zwiedzili uniwersyteckie Obserwatorium, o którym z pasją opowiadał mgr Branicki.

Jedną z form popularyzacji nauki oraz zachęcania do jej zgłębiania jest organizacja olimpiad i konkursów tematycznych.

W dniach 27.10–15.11.2023 odbywał się IV Podlaski Konkurs Wiedzy o Ochronie Środowiska wraz z warsztatami tematycznymi. W tym roku tematem przewodnim warsztatów była woda. Konkurs był podzielony na dwa etapy. W pierwszym uczestnicy musieli wykazać się wiedzą, rozwiązując test z wybranych zagadnień związanych z ochroną środowiska. W drugim etapie wiedza merytoryczna była sprawdzana w laboratorium, a następnie w formie prezentacji na wylosowany temat.

Do pierwszego etapu konkursu zgłosiło się 49 uczniów ze szkół ponadpodstawowych z regionu Polski Północno-Wschodniej, z których do etapu praktycznego przeszło 9 finalistów. Wprowadzeniem do drugiego etapu był wykład dr hab. Urszuli Kotowskiej,

Odbędzie się:

W dniach 15–16.03.2024 planowana jest ósma edycja Spotkań z Nauką (wcześniej Marcowe Spotkania z Nauką). W 2024 r. w wydarzeniu będą brały udział cztery wydziały: Chemii, Biologii, Matematyki, Fizyki oraz Instytut Informatyki. Do promowania wyników badań chemicznych i fizycznych będą zaproszeni naukowcy współpracujący z Oddziałem w ramach Komisji Nauk Chemicznych i Fizycznych. Będą mogli w niej brać udział uczniowie m.in. z województwa podlaskiego, warmińsko-mazurskiego oraz mazowieckiego.

Uczestnikom imprezy, głównie młodzieży ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych, zostaną w atrakcyjny sposób zaprezentowane zagadnienia popularyzujące osiągnięcia nauk ścisłych (biologii, chemii, fizyki, matematyki i informatyki). Planowane formy prezentacji obejmują wykłady, warsztaty, samodzielne eksperymenty i wycieczki po wydziałach Chemii, Fizyki, Biologii oraz Matematyki, a także Instytucie Informatyki i Uczelnianym Centrum Obliczeniowym. Udostępnione do zwiedzania będzie także Uniwersyteckie Centrum Przyrodnicze im. prof. Andrzeja Myrchy oraz Obserwatorium Astronomiczne wraz z Planetarium (oddane do użytku w 2021 r.). Z uwagi na to, że rok 2024 będzie rokiem Marii Skłodowskiej-Curie, pragniemy podczas Spotkań z Nauką przybliżyć uczniom i studentom sylwetkę wielkiej uczoniej. Chcemy zaprosić z wykładami i prelekcjami oraz na spotkanie autorskie prof. UAM Tomasza Pospiesznego, popularyzatora nauki, autora biografii Marii Skłodowskiej-Curie oraz szeregu książek o jej rodzinie i innych kobietach aktywnych naukowo.

W roku akademickim 2023/2024 po raz dziesiąty Wydział Chemii UwB będzie organizował Podlaski Konkurs Chemiczny (Podlaska Olimpiada Chemiczna 2022/23). Planujemy również organizację wykładów popularyzujących naukę oraz wizyty w szkołach ponadpodstawowych.



PROF. DR HAB. ZBIGNIEW CHOJNOWSKI

Komisja Nauk Humanistycznych w kadencji 2023–2026

W skład wybranego Prezydium Komisji wchodzi:

- prof. dr hab. Zbigniew CHOJNOWSKI – Przewodniczący
- prof. dr hab. Alina NARUSZEWICZ-DUCHLIŃSKA – Wiceprzewodnicząca
- dr hab. Maciej KARCZEWSKI, prof. UwB – Wiceprzewodniczący
- prof. dr hab. Halina PARAFIANOWICZ – członkini Prezydium
- prof. dr hab. Antoni MIRONOWICZ – członek Prezydium
- dr Bogdan RADZICKI – Sekretarz

Członkami Komisji są:

- prof. dr hab. Leonarda DACEWICZ
- prof. dr hab. Ewa DUBAS-URWANOWICZ
- dr hab. Krzysztof FILIPOW, prof. UwB
- prof. dr hab. Norbert KASPAREK
- dr hab. Jacek KOWALEWSKI, prof. UWM
- prof. dr hab. Jarosław Mariusz ŁAWSKI
- ks. dr hab. Andrzej PRONIEWSKI, prof. UwB

Komisja Nauk Humanistycznych na kadencję 2023–2026 ukonstytuowała się w styczniu 2023 r. W trakcie pierwszego roku kadencji członkowie spotkali się dwa razy w Białymstoku i jeden raz w Olsztynie. Podczas zebrań dyskutowaliśmy o kierunkach i formach działalności na najbliższe lata.

Za podstawowe zadanie uznaliśmy konieczność organizowania co najmniej dwóch spotkań (jedno w Olsztynie, drugie

w Białymstoku), podczas których członkowie KNH i zaproszeni goście będą wygłaszać wykłady i przedstawiać nowe publikacje naukowe autorów z naszego środowiska.

Postanowiliśmy zwrócić się do kierownictwa naszego oddziału PAN, aby zaproponować przyjęcie nowych członków Komisji Nauk Humanistycznych (lista osób w przygotowaniu).

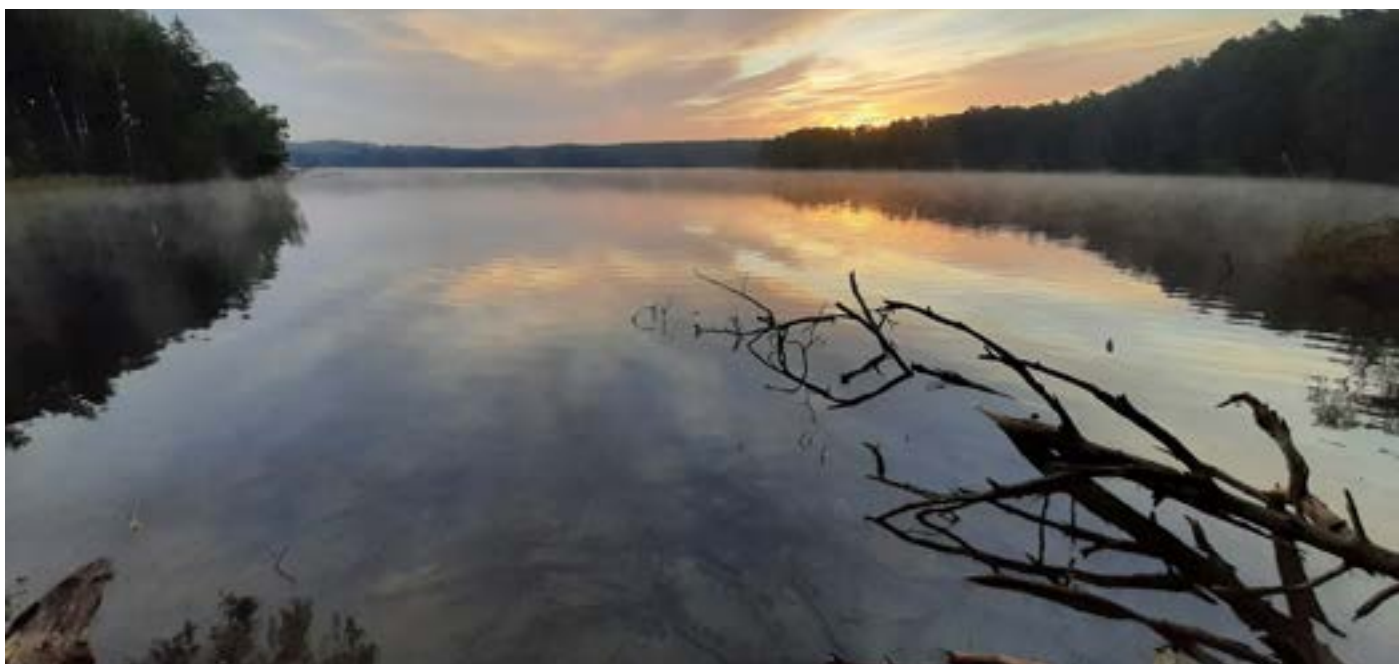
Planujemy:

- zorganizować II Ogólnopolską Konferencję nt. „Konteksty Regionalności. Badania inter- i transdyscyplinarne”;
- podjąć aktywność na rzecz kontynuacji interdyscyplinarnej konferencji dotyczącej projektu „Kompleksowa Ekspedycja Jaćwieska” (pierwsza edycja odbyła się w 2021 r.);
- współorganizować konferencję naukową „Kultura funeralna europejskich elit społecznych XIX i początku XX wieku. Stan i potrzeby badań” (termin: wrzesień 2024).

Nasz udział w wymienionych przedsięwzięciach polega m.in. na wspieraniu wniosków do DUN-u, zapewnieniu opieki merytorycznej i czynnym udziale naukowym.

Będziemy starać się o utrzymanie w naszym środowisku standardów akademickości (na spotkaniu 16 listopada 2023 r. uczciliśmy jubileusz pracy naukowej Pani prof. dr hab. Haliny Parafianowicz).

oprac. Zbigniew Chojnowski



DR ANDRZEJ KAPUSTA

Komisja Ochrony i Zarządzania Zasobami Przyrodniczymi

Komisja Ochrony i Zarządzania Zasobami Przyrodniczymi jest organem Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie i w Białymstoku z siedzibą w Olsztynie. Swoją działalność rozpoczęła w 2015 r., a w 2023 r. zainaugurowała trzecią kadencję. Miejscem działalności Komisji są instytucje naukowe regionu północno-wschodniej Polski, a jej członkami naukowcy z Olsztyna, Białowieży, Białegostoku i Giżycka. Członkowie Komisji wywodzą się z sześciu jednostek naukowych, w tym trzech uniwersytetów, dwóch instytutów Polskiej Akademii Nauk oraz jednego państwowego instytutu badawczego. Komisję tworzą eksperci, rozpoznawalni w zakresie ochrony zasobów naturalnych oraz zapewnienia ich zrównoważonego wykorzystania.

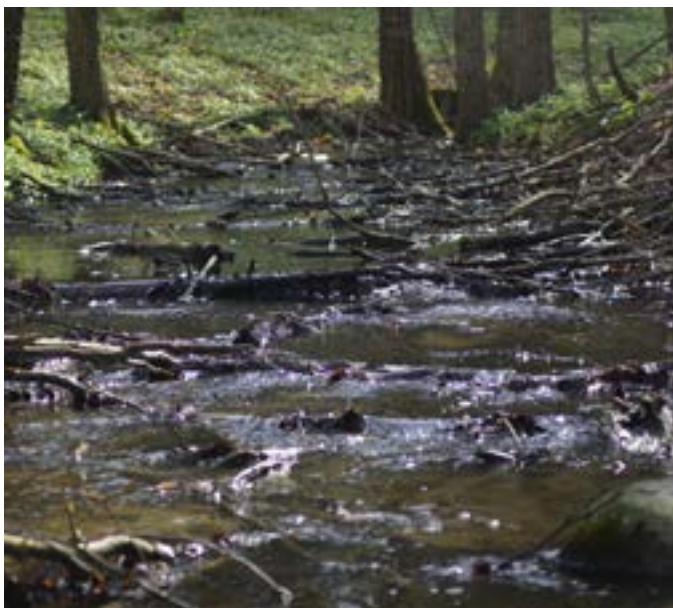
Dotychczasowa działalność członków Komisji dotyczyła korzystania, zarządzania i zachowania zasobów naturalnych dla obecnych i przyszłych pokoleń. Komisja jako organ przedstawicielski naukowców podejmuje działania na rzecz nauk przyrodniczych, środowiska naukowego oraz edukacji ekologicznej na poziomie zarówno akademickim, jak i społecznym.

CELE DZIAŁANIA KOMISJI

Praca Komisji ma na celu generowanie dyskusji oraz napędzanie zmian w ochronie przyrody i zarządzaniu zasobami naturalnymi. Komisja jest niezależnym organem, który zapewnia solidne, oparte na wiedzy naukowej doradztwo. Służy pomocą w rozwiązaniu kwestii dotyczących zasobów przyrodniczych przy użyciu najnowszej nauki, badań i najlepszych praktyk. Aby zapewnić niezależne, oparte na naukowych dowodach doradztwo w kwestiach przyrodniczych, wykorzystuje dostęp do najlepszej dostępnej wiedzy.

Celem Komisji jest zapewnienie niezależnych porad, opartych na naukowych dowodach w obszarze ochrony zasobów przyrodniczych, oraz dążenie do zainicjowania dyskusji nad zmianą warunków gospodarowania zasobami przyrodniczymi. Komisja wymaga od jej członków zachowania obiektywizmu i bezstronności, co nie oznacza, że działa w izolacji. Zakłada się tutaj budowanie zaufania i relacji opartych na współpracy między naukowcami, administracją ochrony przyrody czy też organizacjami społecznymi zaangażowanymi w ochronę środowiska. Dostrzega się też kluczową rolę organizacji pozarządowych w aktywnej ochronie zasobów przyrodniczych,

KOMISJE ODDZIAŁU



inicjowaniu działań poświęconych polityce ekologicznej oraz społecznej troski o ochronę polskiej przyrody. Dlatego czerpanie z wiedzy członków Komisji podczas organizowanych spotkań oraz przedstawianie stanowisk szerszej społeczności ma istotne znaczenie dla korzystania z jej zasobów personalnych. Komisja planuje zwiększenie zaangażowania oraz rozszerzenie współpracy z wieloma interesariuszami oraz wzmocnienie relacji z administracją odpowiedzialną za ochronę zasobów przyrodniczych, różnorodnymi zarządcami gruntów, grupami społecznymi, decydentami, badaczami i organami regulacyjnymi.

Głównym obszarem działalności Komisji jest upowszechnianie i popularyzacja wiedzy w zakresie nauk przyrodniczych oraz w tematach związanych z zasobami przyrodniczymi. Organ aktywnie promuje region wśród naukowców polskich i zagranicznych. Jej członkowie współpracują z lokalnymi instytucjami samorządowymi i organami państwowymi, nawiązując kontakty z zarządcami obszarów chronionych oraz jednostkami odpowiedzialnymi za ochronę przyrody i środowiska.

PLAN DZIAŁALNOŚCI KOMISJI OCHRONY I ZARZĄDZANIA ZASOBAMI PRZYRODNICZYMI NA LATA 2023–2026

Odpowiedzialne zarządzanie ograniczonymi zasobami naturalnymi jest niezbędnym elementem ochrony przyrody, przynoszącym, szczególnie w dłuższej perspektywie, korzyści społeczne oraz ekonomiczne. Zarządzanie ograniczonymi zasobami stanowi wyzwanie i wiąże się ze złożonymi oraz stale ewoluującymi kwestiami, które członkowie Komisji rozpatrują w trakcie spotkań. Plan działalności Komisji obejmuje orga-

nizację m.in. seminariów i spotkań poświęconych aktualnym problemom ochrony przyrody i zarządzania zasobami przyrodniczymi. W najbliższym czasie mają odbyć się spotkania dotyczące łowiectwa, prac utrzymaniowych na rzekach oraz tzw. gatunków konfliktowych. Planowane są spotkania w gronie ekspertów, podczas których zostaną wypracowane wspólne opinie i stanowiska. W ramach swojej działalności Komisja planuje również organizację spotkań dydaktyczno-naukowych, głównie z lokalnymi naukowcami reprezentującymi wielodyscyplinarne badania, ukierunkowane na ochronę i gospodarowanie zasobami przyrodniczymi.

Nawiązując do seminarium pt. „Zasoby ryb śródlądowych: Populacje ryb – Ochrona ichtiofauny – Gospodarowanie rybami – Wędkarstwo” Komisja planuje zorganizować konferencję poświęconą naukowym podstawom wędkarstwa. Amatorski połów ryb jest najpowszechniejszą formą użytkowania zasobów naturalnych dzikich zwierząt w Polsce, dlatego zarządzanie zasobami ryb oraz tą formą aktywności wymaga szczególnej uwagi. Z jednej strony wędkarze są na tyle liczni, że ich niektóre działania mogą mieć negatywny wpływ na zasoby ryb i ekosystemy wodne, a jednocześnie w 2023 r. zarysowała się opcja zmiany dotychczasowego sposobu zarządzania tymi zasobami. Dostrzegając taką potrzebę zmian, Komisja chciałaby przeprowadzić gorącą dyskusję, opartą na najnowszej wiedzy naukowej, aktualnych wynikach badań i przykładach najlepszych praktyk.

Z dotychczasową działalnością Komisji można zapoznać się na stronie internetowej pod adresem: www.koizpp.olsztyn.pan.pl.



OLGA SUŁECKA-PIOTROWSKA

Aktywności upowszechniające i promujące naukę 2023

W roku 2023 Oddział PAN w Olsztynie i w Białymstoku z siedzibą w Olsztynie był organizatorem i współorganizatorem ośmiu zadań promujących naukę.

W dniach 23–25.03.2023 na Kampusie Uniwersytetu w Białymstoku zorganizowano Spotkania z Nauką. Były one jednym z najważniejszych cyklicznych wydarzeń odbywających się na Uniwersytecie. W tegorocznej edycji przygotowano 7317 miejsc warsztatowych, wykładowych, ćwiczeniowych oraz 191 godzin zajęć. Atrakcje były przeznaczone dla grup zorganizowanych (uczniów szkół podstawowych i średnich), jak i pasjonatów nauk ścisłych i przyrodniczych (dzieci wraz z rodzicami i opiekunami w wieku od 5 do 99 lat). Zajęcia przygotowane zostały

przez 93 pracowników, 8 doktorantów i 50 studentów UwB oraz 2 wolontariuszy spoza Uniwersytetu. Warsztaty odbywały się w budynkach Wydziału Chemii, Wydziału Biologii, Wydziału Fizyki oraz Wydziału Matematyki i Instytutu Informatyki, Biblioteki Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersyteckim Centrum Przyrodniczym, Uniwersyteckim Centrum Kultury oraz Planetarium i Uniwersyteckim Centrum Obliczeniowym.

Wydział Biologii przygotował dla słuchaczy 12 wykładów i 17 warsztatów. Wydział Chemii zaproponował 8 wykładów, 86 warsztatów i pokazów, 48 wycieczek, konkursy, zajęcia plastyczne, stanowiska eksperymentalne i moc innych atrakcji. Wydział Fizyki Uniwersytetu w Białymstoku w ramach Spo-

UPOWSZECHNIANIE NAUKI

tkań z Nauką przygotował 13 różnych tematycznie imprez (3 wykłady, 2 pokazy z oprowadzaniem po obserwatorium, 6 warsztatów i 2 pokazy fizyczne). W Instytucie Informatyki UwB zorganizowano 6 warsztatów i 2 wykłady, można było także zwiedzić Uniwersyteckie Centrum Obliczeniowe. Z kolei Wydział Matematyki opracował 2 wykłady oraz warsztat dotyczący geometrii.

W tym roku w Spotkania z Nauką zaangażowali się również pracownicy Biblioteki UwB (gra biblioteczna, wycieczki po kampusie, warsztaty book foldingu). Można było również zwiedzić Planetarium oraz Uniwersyteckie Centrum Przyrodnicze.

W dniach 2.06–5.10.2023 Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie oraz Oddział PAN w Olsztynie i w Białymstoku z siedzibą w Olsztynie zorganizowały cykl spotkań pn. „Colloquia Copernicana”. Tematyka koncentrowała się wokół sylwetki Mikołaja Kopernika oraz jego wieloaspektowej działalności i dokonań naukowych na tle ówczesnej sytuacji politycznej. Wydarzenie odbywało się w ramach obchodów 550. rocznicy urodzin i 480. rocznicy śmierci Mikołaja Kopernika. Kluczowym celem była również popularyzacja dziejów Warmii, pisanych losami jej wybitnych mieszkańców, oraz wzbudzenie we współczesnych mieszkańcach zainteresowania historią lokalną, przez co były znakomitą okazją do zaznaczenia roli Oddziału w upowszechnianiu nauki w województwie warmińsko-mazurskim.

W dniach 11–13.09.2023 na Wydziale Chemii Uniwersytetu w Białymstoku miało miejsce Konwersatorium Spektrometrii Atomowej, obejmujące XVII Konwersatorium Absorpcji Atomowej, XII Konwersatorium Optycznej Spektrometrii Emisyjnej, VIII Konwersatorium Spektrometrii Mas oraz IV Konwersatorium Rentgenowskiej Spektrometrii Fluorescencyjnej.

Współorganizatorem wydarzenia był także Uniwersytet Medyczny w Białymstoku (Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej, Zakład Toksykologii) oraz Komitet Chemii Analitycznej PAN (Zespół Analizy Spektralnej).

Zakres tematyczny konferencji obejmował nowe wyzwania związane z rozwojem spektralnych technik analitycznych i ich zastosowania w badaniach medycznych, przemysłowych, kryminalistyczne oraz w monitoringu środowiska i ochronie zabytków. Podczas konferencji wygłoszono 42 wykłady i komunikaty oraz przedstawiono 28 plakatów. Zaprezentowano nowe rozwiązania konstrukcyjne w aparaturze pomiarowej, wiele uwagi poświęcając zaawansowanym metodom sprzężonym,

łącącym techniki separacyjne (chromatografia, elektroforeza kapilarna) z metodami spektrometrycznymi, oraz ich zastosowaniu w analizie specjacyjnej i metalomice. Omówiono również zagadnienia dotyczące ablacji laserowej, analizy pojedynczych cząstek (*single particles*) techniką sp ICP MS, analizy izotopowej za pomocą wielodetektorowej spektrometrii mas z jonizacją w plazmie indukcyjnie sprzężonej (MC-ICP MS) oraz nowych możliwości techniki HR CS AAS w analizie metali i niemetałów. Zaproponowano sposoby przygotowania próbek do analizy oparte na ekstrakcji do fazy stałej wykorzystującej nowe sorbenty, ekstrakcji ciecz–ciecz, mikroekstrakcji i mineralizacji. Podano wiele przykładów zastosowania metod spektrometrycznych w przemyśle, medycynie, farmacji, badaniach żywności, monitoringu środowiska i ochronie zabytków.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom pracowników laboratoriów pomiarowych, na zakończenie pierwszego dnia konferencji odbyła się specjalna sesja szkoleniowa dotycząca zapewnienia jakości wyników badań.

W programie drugiego dnia obrad po raz kolejny znalazła się Sesja Młodych Spektroskopistów, podczas której doktoranci i młodzi doktorzy chemii zaprezentowali wyniki prowadzonych badań. W trzecim dniu konferencji wykłady wygłosili: dr hab. inż. Piotr Jamróz, prof. PWR z Politechniki Wrocławskiej (*Miniaturyzacja systemów analitycznych opartych na mikroplazmach*), dr hab. Zofia Kowalewska, prof. PW z Politechniki Warszawskiej (*Bezpośrednio czy pośrednio – czyli o oznaczaniu fluoru technikami spektralnymi*), dr hab. Barbara Wagner, prof. UW z Uniwersytetu Warszawskiego (*„Nie wolno dotykać!” Nieinwazyjne badania obiektów muzealnych*) oraz prof. dr hab. Rafał Sitko z Uniwersytetu Śląskiego (*Rentgenowska spektrometria fluorescencyjna z całkowitym odbiciem promieniowania: możliwości i ograniczenia*). Przedstawiono również komunikaty dotyczące m.in. opracowania nowych sorbentów oraz zastosowania technik ICP-MS, ICP-OES i spektrometrii rentgenowskiej w różnych obszarach analiz.

W dniach 2.06–5.10.2023 prezentowano wystawę pt. „Warmia Mikołaja Kopernika”. Jej głównym organizatorem był Instytut Północny im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie. Ekspozycja miała formę 8 plansz, na których zaprezentowano kluczowe tematy związane z historią Warmii z okresu pobytu i działalności Mikołaja Kopernika. Powstała ona z myślą o uczczeniu 550. rocznicy urodzin i 480. rocznicy śmierci Mikołaja Kopernika. Zakres tematyczny wystawy objął m.in. takie zagadnienia jak: 1) Warmia – terytorium i granice; 2) Mikołaj



Kopernik – pochodzenie, rodzina, edukacja; 3) Warmińska Kapituła Katedralna; 4) Biskupi i ich dwór; 5) Kopernik kanonikiem; 6) Kopernik na biskupich dworach; 7) Kopernik administratorem (*Locationes mansorum desertorum*), astronomem, prawnikiem, lekarzem i ekonomistą; 8) Schyłek życia i pamięć.

Wystawa została zaprezentowana w miejscach ważnych dla biografii Mikołaja Kopernika i była powiązana ze spotkaniami tematycznymi pod nazwą „Colloquia Copernicana”. Na planszach zaprezentowano treści w języku polskim, angielskim i niemieckim.

W dniach 09–10.11.2023 Wydział Chemii Uniwersytetu w Białymstoku zorganizował IV Podlaski Konkurs o Ochronie Środowiska. Był on okazją do zacieśnienia współpracy w obrębie środowiska naukowego oraz nauczycieli i uczniów szkół ponadpodstawowych, dla których ważne są zagadnienia związane z ochroną środowiska i którzy mają poczucie odpowiedzialności za naszą przyszłość i warunki życia. Wydarzenie to miało na celu integrację grup społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży szkolnej, w walce o wspólne dobro, jakim jest środowisko naturalne i jego zasoby, a także uwrażliwienie młodzieży na ważne kwestie środowiskowe. Tematyka konkursu obejmowała m.in. zagadnienia gospodarki o obiegu zamkniętym, zielonych transformacji, odpadów i sposobu ich zagospodarowania, podstawowych zjawisk chemicznych i fizycznych związanych z aspektami środowiskowymi. Do konkursu zgłosiło się 49 osób ze szkół ponadpodstawowych. Ponadto w wykładach brali udział uczniowie oraz nauczyciele niebędący uczestnikami konkursu (jako słuchacze).

W listopadzie i grudniu 2023 r. Oddział PAN w Olsztynie i w Białymstoku już po raz piąty zrealizował znaną w Akademii

formułę wykładów popularnonaukowych pod wspólną nazwą WSZECHNICA PAN „Człowiek – Środowisko – Żywność – Zdrowie – dwugłos w sprawie”. Inicjatywa ta wyrosła z widocznej i rosnącej potrzeby angażowania grup niezwiązanych na co dzień z nauką w działania kształtujące pozytywne postawy względem zdrowia i środowiska.

Zaproponowane przez Oddział tematy wchodziły w zakres nauk o zdrowiu. Omawiając formy spotkań, Prezydium Oddziału zdecydowało się na dwugłos w sprawie, co polegało na zaproszeniu dwóch naukowców, którzy omówią temat spotkania z perspektywy swoich dziedzin. Wszystkie wykłady odbyły się w formie online na platformie Teams. W spotkaniach uczestniczyło około 120 osób. Odbyły się kolejno:

14.11.2023

Dwugłos o biologii i hodowli sandacza z perspektywy XXI wieku:

1. *Sandacz – ekologia i gospodarowanie* – dr Andrzej Kapusta, Zakład Ichtiologii, Hydrobiologii i Ekologii Wód, Instytut Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie,
2. *Udomowienie sandacza – sposób na efektywną hodowlę pożądaną rybę* – dr hab. Daniel Źarski, Zakład Biologii Gamet i Zarodka, Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie.

21.11.2023

Dwugłos o postępie w leczeniu zaburzeń słuchu:

1. *Współczesne możliwości leczenia i rehabilitacji zaburzeń słuchu* – prof. dr hab. n. med. Henryk Skarżyński, Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie,

UPOWSZECHNIANIE NAUKI



2. *Współczesne możliwości wczesnego wykrywania i diagnostyki zaburzeń słuchu* – prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Krzysztof Kochanek, Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie.

28.11.2023

Dwugłos o produkcji pieczywa i jego wartości żywieniowej:

1. *Produkcja pieczywa – tradycja i nowoczesność* – prof. dr hab. inż. Katarzyna M. Majewska, Katedra Przetwórstwa i Chemii Surowców Roślinnych, Wydział Nauki o Żywności, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie,
2. *Aspekty żywieniowe pieczywa* – dr inż. Krzysztof Dziedzic, Katedra Technologii Żywności Pochodzenia Roślinnego (Pracownia Chemii i Technologii Zbóż), Wydział Nauk o Żywności i Żywieniu, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.

06.12.2023

Dwugłos o diagnostyce chorób przenoszonych przez kleszcze – terażniejszość i przyszłość:

1. *Jak diagnozujemy choroby przenoszone przez kleszcze* – prof. dr hab. Joanna Zajkowska, Klinika Chorób Zakaźnych i Neuroinfekcji, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku,
2. *Metody multiomiczne w diagnostyce chorób przenoszonych przez kleszcze* – prof. dr hab. Anna Moniuszko-Malinowska, Klinika Chorób Zakaźnych i Neuroinfekcji, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku.

W dniach od 17.11.2023 do 01.12.2023 w Planetarium i Obserwatorium Uniwersytetu w Białymstoku eksponowana była wystawa astrofotografii – 18 wielkoformatowych zdjęć zrobio-

nych w regionie podlaskim, zazwyczaj niedaleko Białegostoku. Zorganizował ją Uniwersytet w Białymstoku, Oddział PAN w Olsztynie i w Białymstoku oraz Polskie Towarzystwo Miłośników Astronomii – oddział w Białymstoku. Autorami prac byli Szczepan Skibicki, Marek Biały i Maciej Jarmoc, członkowie PTMA – oddział w Białymstoku.

Odwiedzający mogli m.in. zobaczyć, jak wygląda zorza polarna nad rzeką Supraśl we wsi Osowicze, ruch sfery niebieskiej wraz z wyładowaniem atmosferycznym nieopodal wsi Leńce, obłoki srebrzyste nad wsią Studzianki... Z tych powodów wystawa zyskała tytuł „Niebo na końcu świata”. Odwiedzający mogli także zobaczyć mgławicę emisyjną znajdującą się w konstelacji Perseusza, kształtem przypominającą wybrzeże Kalifornii, albo pozostałość po supernowej, znajdującą się w konstelacji Bliźniąt w odległości około 5000 lat świetlnych. Prace astrofotografików, z fachowymi opisami, znalazły się w sali seminarnyjo-wystawienniczej oraz w przestrzeni głównej klatki schodowej prowadzącej do Planetarium i sali.

24 listopada zorganizowano specjalne spotkanie z członkami i zaproszonymi gośćmi PTMA, gdzie autorzy prac przedstawili swoje działania astrofotograficzne. Astrofizyk dr hab. Marek Nikolajuk, prof. UwB z Wydziału Fizyki, zaprosił w podróż po Układzie Słonecznym, przedstawiając zachodzące tam zjawiska (z wykorzystaniem specjalnego profesjonalnego oprogramowania).



Maria Jolanta Bentkowska

Olsztynianka, emerytowana nauczycielka przedmiotów chemicznych w Zespole Szkół Chemicznych i Ogólnokształcących w Olsztynie, absolwentka Wydziału Technologii Żywności i Mleczarstwa WSR w Olsztynie. Uczyła różnych przedmiotów chemicznych w Zespole Szkół Chemicznych i Ogólnokształcących i w dwuletnim Pomaturalnym Studium Tworzyw Sztucznych.

Przez dwadzieścia lat przewodniczyła Komisji Przedmiotów Chemicznych w Zespole Szkół Chemicznych. W latach 1980–1996 była opiekunem praktyk uczniowskich w wielu placówkach posiadających laboratoria badawcze. Współpracowała z Międzywydziałowym Studium Pedagogicznym przy Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie, w latach 1981–1988 będąc opiekunem studenckich praktyk pedagogicznych. Była członkinią Związku Nauczycielstwa Polskiego (od 1970 r.). Założyła Koło ZNP w 1983 r. przy Zespole Szkół Chemicznych i została jego prezesem na dwie kadencje do roku 1991.

W 2002 r. zakończyła pracę w szkole i odeszła na emeryturę. Wtedy mogła wrócić do rozwijania swoich pasji. Jedną z nich były sztuki plastyczne. Potraktowała je wreszcie „na poważnie”,

choć farby to także dalej chemia. W 2018 r. ukończyła trzysemestralne Podyplomowe Studia Edukacji Plastycznej na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Pierwszą indywidualną wystawę malarstwa miała jeszcze w czasach licealnych jako uczennica II klasy LO nr 1. Uczestniczyła także w zajęciach koła malarskiego przy WDK pod kierunkiem artysty plastyka Eugeniusza Kochanowskiego. Od 2013 r. należała do grupy plastycznej prof. Tadeusza Brzeskiego „TO MY” przy W-M UTW.

Maria Bentkowska brała udział w 64 wystawach zbiorowych i 6 wystawach indywidualnych. Dwukrotnie była nagrodzona wyróżnieniem i nagrodą główną. Ulubione tematy to martwa natura, zwłaszcza kompozycje z muszlami (cykl „Muszelki”), pejzaże, w których dominuje tematyka morska (cykl „Barwy morza”). Woda i wszystko, co się z nią wiąże, jest jej głównym żywiołem.

Od 2015 r. jest członkinią grupy plastycznej Artystycznej Rezerwy Twórczej A*R*T przy UWM, skupiającej pracowników uczelni, obecnych i byłych, oraz jej absolwentów. Artyści z tej

MOJA PASJA



grupy wystawiają swoje prace corocznie w Bibliotece Uniwersyteckiej z okazji Dnia Edukacji Narodowej. Biorą też udział w wielu innych prezentacjach artystycznych w Olsztynie, kraju i za granicą. Wszyscy są specjalistami z zakresu różnych dyscyplin naukowych, a zarazem pasjonatami zajmującymi się różnymi dziedzinami sztuk plastycznych oraz poezją. Stale pogłębiają swoją wiedzę i umiejętności na rozmaitych kursach i warsztatach, a nawet studiach. Od 2021 r. Maria Bentkowska pełni funkcję przewodniczącej tej grupy.

W ramach Stowarzyszenia Absolwentów przy UWM w Olsztynie (którego jest członkinią) prowadzi działalność wystawienniczą w Bibliotece Uniwersyteckiej. Wraz z córką dr Joanną Bentkowską-Hlebowicz i mgr Agnieszką Szulich, a ostatnio w większej grupie jako klub Stowarzyszenia Absolwentów „Galeria”, współorganizowała 54 wystawy artystyczne, na których już ponad 260 osób pokazało swoje prace plastyczne, fotograficzne lub malarskie w różnych technikach. Zapraszani artyści to absolwenci UWM i innych uczelni poprzedzających uniwersytet, pracownicy uczelni byli i obecni, studenci, olsztyńskie grupy plastyczne i goście. Dzięki tym systematycznym, comiesięcznym wernisażom działalność wystawowa i in-

tegracyjna stowarzyszenia absolwenckiego stała się już znana i rozpoznawalna.

Od kilku lat Maria Bentkowska jest także członkinią i uczestniczką wystaw Stowarzyszenia Promocji Artystów Wybrzeża ERA ART. w Gdyni i... babcią dla czworga wspaniałych wnucząt.

Za swoją pracę otrzymała wiele nagród i odznaczeń, m.in. Złoty Krzyż Zasługi.

